

נחת בגיניה. דודאי ארבע גליות הו, תלת, לקבל תלת קליפין דאגוזא, דאינון תהו, קו ירוק, קליפה ירוקא דאגוזא. תניינא בהו, אבנין מפולמין, דאינון סלעים תקיפין, דמארי מתניתין פסקו מינייהו כמה פסקות, ונקיט לון, לאפקא מיא דאורייתא. ובגין דא אתקריאו אבנים מפולמות, דמנייהו מיין נפקין. קליפה תליתאה, דקיקא, גלותא תליתאה, דהוה זעיר, והאי איהו וחשף. גלותא רביעאה, תהום רפה, חלל דאגוזא. והאי איהו, וחשף על פני תהום.

ונקרא בור, שנפל שמה שור, זה שפתוב ביוסף (דברים לג) בכור שורו הדר לו, שנאמר בו (בראשית לו) וישלכו אתו הברה, נקבה רעה. והבור רק - זכר (דבור), רק בלי תורה, אבל נחשים ועקרבים יש בו. וזו הגלות הרביעית, דור של רשעים מלא נחשים ועקרבים, ומאים פנחשים ועקרבים, שעוקרים דברי רבותינו ודנים לשקר, עליהם נאמר (איכה א) היו צריה לראש.

ויפן כה וכה וירא כי אין איש (שמות ב), של ישראל המערכים ברשעים הללו, ערב רב, וזה בסוף הגלות. ומשום כך קץ הגלות נוקב עד תהום רפה. ורועה הנאמן, תהום הוא המנות בהפוך אותיות, ואין מות אלא עניות, אמה ירדת שם. והרי זה התברר למעלה לפני התנאים והאמוראים, וכלם יורדים בגלף לתהום לסייע לך.

ואתה תניא שמסייע לך יותר מפלם, משום שאתה לוייתן (נחש בריח) של ים התורה, בעל כל הדגים נקרא לוייתן, על שם התורה שנאמר בה (משלי א) פי לוייתן חן הם לראשך, ובך (תהלים לו) אדם ובהמה תושיע יי.

נחת בגיניה. דודאי ארבע גליות הו, תלת, לקבל תלת קליפין דאגוזא, דאינון תהו, קו ירוק, קליפה ירוקא דאגוזא. תניינא בהו, אבנין מפולמין, דאינון סלעים תקיפין, דמארי מתניתין פסקו מינייהו כמה פסקות, ונקיט לון, לאפקא מיא דאורייתא. ובגין דא אתקריאו אבנים מפולמות, דמנייהו מיין נפקין. קליפה תליתאה, דקיקא, גלותא תליתאה, דהוה זעיר, והאי איהו וחשף. גלותא רביעאה, תהום רפה, חלל דאגוזא. והאי איהו, וחשף על פני תהום.

ואתקרי בור, הנפל שמה שור, דא דכתיב ביוסף, (דברים לג) בכור שורו הדר לו.

דאתמר ביה, (בראשית לו) וישלכו אותו הבורה. נוקבא בישא. והבור רק, דכורא (נ"א דבורא), רק בלא תורה, אבל נחשים ועקרבים יש בו. ודא גלותא רביעאה, דר רשעים מלא נחשים ועקרבים, ומאים פנחשים ועקרבים, דעקרין מלי דרבנן, ודיינין לשקרא, עליהו אתמר, (איכה א) היו צריה לראש.

ויפן כה וכה וירא כי אין איש, (שמות ב) דישראל, באלין רשיעיא ערב רב, ודא בסוף גלותא. ובגין דא קץ דפורקנא נוקב עד תהום רפה. ורעיא מהימנא, תהום הוא המנות בהיפוך אתון, ולית מות אלא עניותא, אנת נחיתת תמן. והא קא אתבריר לעילא, קמי תנאים ואמוראים, וכלהו נחתין בגינתך בתהומא לסייעא לך.

ואנת תניא דמסייע לך יתיר מפלהו, בגין דאנת לוייתן (נחש בריח) דימא דאורייתא, מאריה דכל נונין לוייתן אתקרי, על שם אורייתא, דאתמר ביה (משלי א) פי לוייתן חן הם לראשך. ובך (תהלים לו) אדם ובהמה תושיע יי.

אָדָם דָּאָתְמַר בֵּיהּ (במדבר יט) אָדָם פִּי יָמוֹת בְּאֵהָל, וְאוֹקְמוּהָ מְאָרִי מִתְנִיתִין, אִין הַתּוֹרָה מִתְקַיֵּמַת אֶלָּא בְּמִי שְׁמִמִּית עֲצָמוֹ עָלֶיהָ, וְלִית מִיָּתָה אֶלָּא עֲנִיוּתָא. וּבְהִמָּה, אֶלִּין עַמִּי הָאָרֶץ, דְּאִינוּן מִתְפַּיִין פְּסוּס פְּפִרְד תַּחֲתוֹ מְאָרִי מִתְנִיתִין.

- שְׁנֵאמַר בּוּ (במדבר יט) אָדָם פִּי יָמוֹת בְּאֵהָל, וּבְאָרוֹ בְּעַלֵּי הַמִּשְׁנָה, אִין הַתּוֹרָה מִתְקַיֵּמַת אֶלָּא בְּמִי שְׁמִמִּית עֲצָמוֹ עָלֶיהָ, וְאִין מִיָּתָה אֶלָּא עֲנִיוּתָא. וּבְהִמָּה - אֶלִּין עַמִּי הָאָרֶץ, שְׁהִם נְכַפִּים כְּמוֹ סוּס וּפְרָד פִּתַח בְּעַלֵּי הַמִּשְׁנָה.

אֲדַהְבִּי הָא בּוֹצִינָא קְדִישָׁא (אָהָא), פִּתַח רַעֲיָא מְהֵימְנָא וְאָמַר, מְאָרִי מִתְנִיתִין מָאן אִיהוּ לְוִיתָן. אָמַר לִיהּ בּוֹצִינָא קְדִישָׁא, הָאִי אִיהוּ דְדִרְגִיָּה עֲמוּדָא דְאֲמַצְעִיתָא, וְצַדִּיק, דְּאֲתְמַר בֵּיהּ, גּוֹף וּבְרִית חֲשָׁבִינָן חַד. וְאֲתְרַפִּי בְּנִמָּא דָּא, דְּאִיהִי אִימָא עֲלָאָה, יָם, דְּבָהּ מִיִּחְדִּין לְקוּדְשָׁא בְרִיף הוּא כ"ה כ"ה אֲתַוּוּן, דְּאִינוּן יָם בְּחוּשְׁפִין, וְאִיהוּ בָהּ. אָמַר רַעֲיָא מְהֵימְנָא, וְדָאִי לְוִיתָן דְּקָאִים עַל שְׁפַת הַיָּם, וְעַלְמָא קָאִי עַל סַנְפִּירוֹי, דָּא (משלי י) צַדִּיק יִסּוּד עוֹלָם, דְּכָל עַלְמָא קָאִים עֲלוּי. אָמַר בּוֹצִינָא קְדִישָׁא, זַפְאָה חוּלְקָה רַעֲיָא מְהֵימְנָא. (כאן חסר). בַּת קוֹל בְּגִלוּתָא, עַד דְּתִיתִי אֲנִתָּ לְגַבְהָ, דְּאֲנִתָּ קוֹל דִּילָהּ, דְּכָל אִשָּׁה בַת בַּעֲלָהּ, כְּמָה דְּאֵת אָמַר וְתָהִי לוֹ לְבַת. מְאוּרְשָׁה אִיהִי לָךְ, עַדִּין לָא עַבְדַּת (ד"א עֲאֵלַת) עַמָּה לַחּוּפָה.

בֵּין כֶּף הָרִי (בא) הַמְנוּרָה הַקְדוּשָׁה. פִּתַח הַרוּעָה הַנְּאָמָן וְאָמַר, בְּעַלֵּי הַמִּשְׁנָה, מָהוּ לְוִיתָן? אָמַר לוֹ הַמְנוּרָה הַקְדוּשָׁה, זֶהוּ שְׁדַרְגָתוֹ עֲמוּד הָאֲמַצְעִי, וְצַדִּיק, שְׁנֵאמַר בּוּ גּוֹף וּבְרִית נְחֻשְׁבִים לְאָחַד. וְהַתְגַּדֵּל בָּיָם זֶה, שְׁהִיא הָאֵם הַעֲלִיוֹנָה, יָם, שְׁבָה מִיְחָדִים אֵת הַקְדוּשׁ בְּרוּף הוּא כ"ה כ"ה אוֹתִיוֹת, שְׁהִם יָם בְּחֻשְׁבוֹן, וְהוּא בָהּ. אָמַר רוּעָה הַנְּאָמָן, וְדָאִי שְׁלִוִיתָן שְׁעוּמַד עַל שְׁפַת הַיָּם וְהַעוֹלָם עוּמַד עַל סַנְפִּירוֹי, זֶה צַדִּיק יִסּוּד עוֹלָם, שְׁכָל הַעוֹלָם עוּמַד עָלָיו. אָמַר הַמְנוּרָה הַקְדוּשָׁה, אֲשֶׁרִי חֻלְקָה רוּעָה הַנְּאָמָן.

אֲתַמַּר, צַעֲקָה הַנְּעָרָה הַמְאוּרְשָׁה וְאִין מוֹשִׁיעַ לָהּ. וְהָכִי שְׁכִינְתָּא, אִימָא דִּילָהּ (נ"א עֲלָאָה), צוּעֲקַת עַל בְּנָהּ, וְאִין מוֹשִׁיעַ לָהּ, עַד דְּיִיתִי עֲמוּדָא דְאֲמַצְעִיתָא בְּגִינָהּ, דְּאִיהוּ מוֹשִׁיעַ. דְּבְגִינָהּ אֲתַמַּר, (זכריה ט) הִנֵּה מִלְכָּךְ יָבֵא לָךְ צַדִּיק וְנוֹשֵׁעַ. הוּא מוֹשִׁיעַ לְעִילָא, וְאֲנִתָּ לְתַתָּא. וּבְגִין דְּאֲנִתָּ בְּדִיוֹקְנִיָּהּ, אֲתַמַּר בְּךָ, (דברים ח) וְאֲתָהּ פַּה עֲמוּד עַמְדִי. דְּכָלְהוּ יִשְׂרָאֵל אֲהַדְרוּ לְאֵהָלֵיהוֹן, וְאֲנִתָּ לָאוּ, עַד פּוֹרְקָנָא בְּתַרְיִיתָא. וּמֵאן גְּרָם דָּא, עֲרַב רַב. דְּבְגִינִיָּהּ, לְאֵהָלֵיהֶם, וְאֲתָהּ לָא, עַד הַגְּאֵלָהּ הַחֲרוּנָה. וּמִי גְרָם אֵת זֶה? עֲרַב רַב, שְׁבַגְלָלָם (שמות לב) וַיִּשְׁלַף

בַּת קוֹל בְּגִלוּתָא, עַד שְׁתַּבָּא אֲתָהּ אֵלֶיהָ, שְׁאֲתָהּ קוֹל שְׁלָהּ, שְׁכָל אִשָּׁה בַת בַּעֲלָהּ, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר וְתָהִי לוֹ לְבַת. מְאוּרְשָׁה הִיא לָךְ, וְעַדִּין לָא עֲשִׂיתָ (נבבנסת) עַמָּה לַחֲפָה.

נְאָמַר (דברים בב) צַעֲקָה הַנְּעָרָה] הַמְאוּרְשָׁה וְאִין מוֹשִׁיעַ לָהּ. כֶּף הַשְׁכִּינָה, הָאֵם שְׁלָהּ (העליונה), צוּעֲקַת עַל בְּנָהּ וְאִין מוֹשִׁיעַ לָהּ, עַד שְׁיָבֵא הַעֲמוּד הָאֲמַצְעִי בְּשִׁבְלָהּ, שְׁהוּא מוֹשִׁיעַ, שְׁבַגְלָלָהּ נְאָמַר (זכריה ט) הִנֵּה מִלְכָּךְ יָבֵא לָךְ צַדִּיק וְנוֹשֵׁעַ. הוּא מוֹשִׁיעַ לְמַעְלָה, וְאֲתָהּ לְמַטָּה. וּמִשּׁוּם שְׁאֲתָהּ בְּדַמּוּתוֹ, נְאָמַר בְּךָ, (דברים ח) וְאֲתָהּ פַּה עֲמוּד עַמְדִי. שְׁכָל יִשְׂרָאֵל חֲזָרוּ עֲרַב רַב, שְׁבַגְלָלָם (שמות לב) וַיִּשְׁלַף

שמות לב) וַיִּשְׁלַח מִיָּדוֹ אֶת הַלּוּחֹת. וּמַהֲהִיא שַׁעֲתָא נִפְלָה, וְלֹא אֶתְפָּרַקת מְעַרְב רַב, דְּאֶתְמַר בְּהוּן (שמות יב) וְגַם עָרַב רַב עֲלָה אֶתָּם. בְּכַל דָּא לֹא אֶתְפָּרַשׁן מִיִּשְׂרָאֵל. וְשַׁפְחָה מְגַבְרָתָהּ, עַד פּוֹרְקָנָא בְּתַרְיִיתָא.

אַנְתָּ בְּרָא דְמַלְפָּא, כְּגוֹוֹנָא דִילָךְ אֶתְמַר בְּעֵמוּדָא דְאִמְצָעִיתָא (דף רע"ט ע"ב) בְּכַלָּא, חֲדוּה דִילָךְ, כְּחֲדוּה דִילִיָּה יְהֵא, כַּד יִיתִי לְמַפְרַק לְכַלְתִּיָּה, (תהלים יט) וְהוּא כְּחֶתֶן יוֹצֵא מְחוּפְתוֹ וְגוֹ'. דְּהֵא לְבוּשִׁין דִּילָהּ בְּגָלוּתָא חֲשׂוּכִין, וּבְזִמְנָא דְאִיָּהּ מִתְלַבֶּשֶׁת בְּהוּן, אִיָּהּ אֲמַרָה (שיר השירים א) אֵל תִּרְאוּנִי שְׂאֲנִי שְׁחַרְחוּרְתָּ. וְאַלִּין קְלִיפִין אִינוּן, עוֹן מְשַׁחִית אַף וְחֻמָּה, נּוֹקְבָא בִישָׂא, שַׁפְחָה בִישָׂא, שַׁבְתָּאִי, (משלי ל) וְשַׁפְחָה כִּי תִירֶשׁ גְּבִירָתָהּ, דְּאִיָּהּ שַׁבְתָּ מַלְפָּתָא. מְשַׁחִית אַף וְחֻמָּה, סְחַרִּין לְתַלְתָּא אֲבָהוּן.

וְרֵא עוֹד, אֲלֵא מַה דְּהוּת בְּרַתָּא דְמַלְפָּא, י' עַל הו"ה, דְּכַלִּילָן בְּאַבְהוּן, ה' קְדַמָּאָה בְּאַבְרָהָם. ה' תַּנְיִנָּא בִּיצְחָק, ו' בִּיעֶקֶב. וְהוּת י' רִישָׁא עֲלִיָּהּ. אֶתְמַר, (איכה ה) נִפְלָה עֲטָרַת רֵאשֵׁנוּ. וְאַמְתִּילוּ רַבָּנָן מִתְּלָא, לְמַלְפָּא דְּהוּה לִיָּה עֲטָרָה עַל רִישִׁיָּה, וְאַלִּין יָאָה קְדַמִּיָּה, אֶתִּיא לִיָּה שְׁמוּעָה בִישָׂא, אֲרַמִּי עֲטָרָה מֵעַל רִישִׁיָּה. וּמַה דְּהוּת י' עַל הו"ה. י' לְעִילָא, אֶתְהַדָּר הוּה"י, י' לְתַתָּא. וּבְגִין דָּא אֲמַר דָּוִד, (תהלים קיח) אֲבָן מְאִסוּ הַבּוֹנִים הַיְתָה לְרֵאשׁ פְּנֵה מֵאֵת יְי' הַיְתָה זֹאת.

קוּם רַעֲיָא מְהִימְנָא, טוֹל אַבְנָא דָּא בִידָךְ, דְּאֶתְמַר בְּהֵ, (זכריה א) עַל אֲבָן אַחַת שְׁבַעָה עֵינַיִם. לְשַׁבְרָ קְלַפְתָּ הָאָגוּז. שְׁהַרִי כְּמָה רֹעִים פְּרָנְסִי הַדּוֹר הַתְּכַנְסוּ עַל הָאָבָן הַזֹּאת, שְׁהִיא סְלַע שְׁלָךְ לְהוֹצִיא מִים מִשָּׁם, שְׁכַלָּה שְׁלָךְ מֵעֵין הַחֲכֻמָּה בְּסְלַע הַזֶּה, שְׁנַבְיַעְתּוּ בַתּוֹרָה

מִיָּדוֹ אֶת הַלּוּחֹת. וּמַאֲוָתָה שַׁעֲה נִפְלָה וְלֹא נִגְאָלָה מְעַרְב רַב, שְׁבָהֶם נֶאֱמַר (שם יב) וְגַם עָרַב רַב עֲלָה אֶתָּם. בְּכַל זֶה לֹא נִפְרְדּוּ מִיִּשְׂרָאֵל, וְשַׁפְחָה מְגַבְרָתָהּ, עַד הִגְאָלָה הָאֶחָרוּנָה.

אַתָּה בֶּן הַמֶּלֶךְ, כְּמוֹ שְׁלָךְ נֶאֱמַר בְּעֵמוּד הָאִמְצָעִי בְּכַל, חֲדוּה שְׁלָךְ כְּחֲדוּה שְׁלוֹ תְהִיָּה כְּשִׁיבָא לְגֵאל אֶת כְּלָתוֹ, (תהלים ט) וְהוּא כְּחֶתֶן יוֹצֵא מְחַפְתּוֹ וְגוֹ'. שְׁהַרִי לְבוּשִׁיָּה בְּגָלוּת חֲשׂוּכִים, וּבְזִמְנָן שְׁהִיא מִתְלַבֶּשֶׁת בְּהֵם, הִיא אֲמַרָת, (שיר השירים א) אֵל תִּרְאוּנִי שְׂאֲנִי שְׁחַרְחוּרְתָּ. וְהַקְּלַפּוֹת הַלְלוּ הֵם מְשַׁחִית אַף וְחֻמָּה, נְקָבָה רְעָה, שַׁפְחָה רְעָה, שַׁבְתָּאִי, (משלי ל) וְשַׁפְחָה כִּי תִירֶשׁ גְּבִירָתָהּ, שְׁהִיא שַׁבְתָּ הַמְּלַכָּה. מְשַׁחִית אַף וְחֻמָּה סוּבְכִים אֶת שְׁלֶשֶׁת הָאֲבוֹת.

וְרֵא עוֹד, אֲלֵא מַה שְׁהִיָּתָה בַת הַמֶּלֶךְ, י' עַל הו"ה, שְׁכַלּוּלִים בְּאַבּוֹת - ה' רֵאשׁוּנָה בְּאַבְרָהָם, ה' שְׁנִיָּה בִּיצְחָק, ו' בִּיעֶקֶב, וְהִיָּתָה י' רֵאשׁ עֲלִיָּהֶם. נֶאֱמַר (איכה ה) נִפְלָה עֲטָרַת רֵאשֵׁנוּ. וְהַמְשִׁילוּ רַבּוּתֵינוּ מְשַׁל לְמַלְךְ שְׁהִיָּתָה לוֹ עֲטָרָה עַל רֵאשׁוֹ, וְאַלִּין יָפָה לְפָנָיו. בְּאָה לוֹ שְׁמוּעָה רְעָה - הַרִים הָעֲטָרָה מֵעַל רֵאשׁוֹ, וּמַה שְׁהִיָּה י' עַל הו"ה, י' לְמַעְלָה, חֲזַר הוּה"י, י' לְמַטָּה. וְלַכֵּן אֲמַר דָּוִד, (תהלים קיח) אֲבָן מְאִסוּ הַבּוֹנִים הַיְתָה לְרֵאשׁ פְּנֵה מֵאֵת ה' הַיְתָה זֹאת.

קוּם רֹעֵה הַנְּאֻמָּן, קַח אֲבָן זוּ בִידָךְ, שְׁנֶאֱמַר בְּהֵ (זכריה א) עַל אֲבָן אַחַת שְׁבַעָה עֵינַיִם, לְשַׁבְרָ קְלַפְתָּ הָאָגוּז. שְׁהַרִי כְּמָה רֹעִים פְּרָנְסִי הַדּוֹר הַתְּכַנְסוּ עַל הָאָבָן הַזֹּאת, שְׁהִיא סְלַע שְׁלָךְ לְהוֹצִיא מִים מִשָּׁם, שְׁכַלָּה שְׁלָךְ מֵעֵין הַחֲכֻמָּה בְּסְלַע הַזֶּה, שְׁנַבְיַעְתּוּ בַתּוֹרָה

בסודות נסתרים אין סוף, ועליה נאמר (איוב כח) והחכמה מאין תמצא.

וכך תקף שלהם להעביר את הקלפה שלמעלה, וכשמגיעים לקלפה השניה, שהיא חזקה, היא קשה להם, ומכים בה כל ימיהם כלם בלשונם, שהיא חזקה כמו פטישים, ואין להם רשות להוציא ממנה מים, אלא הטפות הללו שיצאו על ידך בזמן שנאמר בה (במדבר ט) ויך את הסלע במטהו פעמים. ובמכה השניה יצאו הטפות הללו, ואלו הם רמזים של חכמה, רמזים של קבלה, שהם בחגיגה, ושאר המשניות. ומהאבן הזאת אין מי שיוציא חכמה, שהיא מבפנים, שאין לה סוף, (שהוא המוח מבפנים) חוץ מקו, שנאמר בך הלכה למשה מסיני.

פתח רועה הנאמן ואמר, סבא סבא, יש סלע ויש סלע, יש אבן ויש אבן. יש אבן של שם של יהו"ה, ועליה נאמר (דניאל ב) והאבן שהכתה את הצלם נעשית להר גדול. ויש אבן שהיא (ויקרא כו) אבן משפית, שאין שם נביעת מי החכמה ולא דבור.

א"ל אבן שהיא סלע של משה, עליה נאמר (במדבר ט) ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו, שהיא בת קול, ולא תלוי בה אלא דבור ופיוס. אבל שפחה סלע אחר, שנקראת (קלפה) משנה נקבה של עבד נער. עליה נאמר, (משלי כט) בדברים לא יוסר עבד, אלא שמפכים ומשברים ממנה כמה פסקות, ומלקטים אותם, ונקראו לקוטות. ועל שמלקטים אותם נקראו לקוטות, בלי נביעת חכמה וקבלה. אב"ר סלע שלי היא בת המלך,

דילך מעין החכמה. בהאי סלע, דנביעא דילה באורייתא, ברזין סתימין לית סוף. ועלה אתמר, (איוב כח) והחכמה מאין תמצא. וכ"ר תוקפא דלהון לאעברא קליפה דלעילא, וכד מטן לקליפה תניינא, דאיהי תקיפא, איהי קשיא לון, ומחאן בה כל יומיהון פלהו, בלישנהון דאינון תקיפין פפטישין, ולית לון רשו לאפקא מינה מיא. אלא אלין טפין דנפקין על ידך, בזמנא דאתמר בה, (במדבר ט) ויך את הסלע במטהו פעמים. ובמחאה תניינא נפקי אלין טפין. ואלין אינון רמיזין דחכמה, רמיזין דקבלה, דאינון בחגיגה, ושאר מתניתין. והאי אבן לית מאן דאפיק מינה חכמה, דאיהי מלגאו, דלית לה סוף, (דאיהו מוקא מלגאו) בר אנת, דאתמר בך הלכה למשה מסיני.

פתח רעיא מהימנא ואמר, סבא סבא, אית סלע, ואית סלע, אית אבן, ואית אבן. אית אבן דשמא דיהו"ה, עליה אתמר (דניאל יב) ואבנא די מחת לצלמא הות לטור רב. ואית אבן דאיהי (ויקרא כו) אבן משפית, דלית תמן נביעו דמיא דחכמתא, ולא דבור.

א"ל אבן דאיהי (חסר) סלע, דמשה, עליה אתמר (במדבר ט) ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו. דאיהי בת קול ולא תליא בה אלא דבור ופיוסא. אבל שפחה, סלע אחרא, דאתקריאת (קליפה) משנה. נוקבא דעבד נער. עליה אתמר, (משלי כט) בדברים לא יוסר עבד, אלא דמחאן ומתברין מינה כמה פסקות, ולקטין לון, ואתקרון לקוטות. ועל דמלקטי לון, אתקריאו לקוטות, בלא נביעו דחכמה וקבלה.

אב"ר סלע דילי, איהי בריתא דמלפא, בגינה